

POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI A RODIČOVSKÉ PÉČE

Praha, 4. - 5. února 2009

Kulatý stůl: panelová diskuze se zástupci NGO

Jana Hainsworth

Eurochild

Dobré odpoledne,

Mohla bych začít co nejsrdečnějším poděkováním českému předsednictví za jejich pozvání zúčastnit se této důležité a velmi závažné konference o rodičovské péči a politice zaměstnanosti. Jsem skutečně ráda, že mohu přispět k této debatě a představit perspektivu členů Eurochild, kteří pracují na propagaci práv a blahu dětí v Evropě.

Název konference „Konflikt nebo vzájemné doplňování se“ rodičovské péče a politiky zaměstnanosti předpokládá, že tato debata se týká pouze dvou stran. Myslím si, že tento problém je mnohem komplexnější. Neexistuje správná, nebo špatná odpověď. Věřím, že je vhodnější pokusit se oddělit ty zájmy, které jsou odlišné a někdy vzájemně soupeřící, a poté se pokusit zjistit, jak je možné tyto protichůdné zájmy urovnat.

V současné době není vhodná doba otáčet se zády k pokroku ohledně rovnosti pohlaví na trhu práce. Ve skutečnosti nás v tomto směru čeká ještě dlouhá cesta. Ženy v EU stále vydělávají v

průměru o 15 % méně než muži, přičemž v šesti členských státech tento údaj přesahuje 20 % i více. Podle loňské zprávy ohledně barcelonských cílů *je více než 1,5 milionu žen v EU nuceno nepracovat nebo pracovat na částečný úvazek z důvodu chybějících zařízení péče o děti - nebo z důvodů nákladů na tato zařízení.* Volání pro větším rozsahu a lepší péči o děti je oprávněnou žádostí. Mnohé ženy chtějí pracovat mimo domov. Práce může být cestou k větší sebedůvěře a seberealizaci a samozřejmě také k finanční nezávislosti.

Na druhé straně se práce mimo domov stává pro ženy stále více ekonomickou nezbytností. Počet dětí vyrůstajících v domácnostech s jedním rodičem - ve většině případů domácnostech vedených ženou - neustále roste (v současné době okolo 13 % dětí v EU). Téměř každé třetí dítě z tohoto počtu žije na hranici chudoby. Sociální dávky a jiné výhody nejsou natolik dostačující, aby rodinu udržovaly nad hranicí bídy a chudoby.

Dokonce v domácnostech se dvěma rodiči není často jeden příjem dostatečně velký k pokrytí nákladů rodiny a ženy jsou často z finančních důvodů nuceny pracovat ihned po skončení placené mateřské dovolené, což je v některých zemích období v délce pouhých 15 týdnů.

Rodičovství - pořízení dětí - jednoznačně představuje větší finanční zátěž na dospělé. Zatímco 16 % celé populace EU žije dle odhadů na hranici chudoby, toto číslo u domácností s dětmi roste na 19 %.

Asistence rodičů při návratu na trh práce je jednou z hlavních politických reakcí na výzvu dětské chudoby. Opatření, díky kterým se bude vyplácet pracovat, a zároveň příspěvky k příjmu (sociální dávky) jsou klíčové prvky, které členské státy sledují při svých strategiích sociálního začlenění. Poskytování dostupných a cenově přijatelných služeb péče o děti je samozřejmě jednou z klíčových součástí této rovnice.

Zde můžeme vidět dvě zřetelná hnací kola politiky pro zvýšení poskytování péče o děti - rovnost pohlaví a boj s dětskou chudobou navýšením rodinného příjmu. Nicméně to, co tu chybí a o čem můžeme skutečně debatovat jako o té nejdůležitější perspektivě v jakékoli rozpravě ohledně péče o dítě, je nejlepší zájem dítěte.

Všechny členské státy EU jsou signatáři Úmluvy OSN o právech dítěte (UNCRC), která ukládá vládám zavést práva dětí. Základním principem UNCRC je, že veškeré činnosti týkající se dětí musí především brát v potaz nejlepší zájem dítěte. Nicméně až doposud bylo právě toto hledisko nejvíce přehlížené.

Během minulého roku zahájilo výzkumné středisko Innocenti při Unicef svoji poslední „Report Card“ ohledně změny péče o děti. Podstatné v této zprávě je, že poprvé dává do popředí zájem dětí - kombinaci toho, co víme o významu prvních let v životě dětí s ekonomickou a sociální realitou dnešní společnosti. Citujeme:

„Právě první interakce dítěte s ostatními a zejména s rodinou a pečovateli určují zákonitosti nervových spojení a chemických procesů, jež zásadně ovlivňují, co se z nás stane, čeho budeme schopni a jak budeme reagovat na svět kolem nás.“

O vývoji dítě víme stále více. Tento fakt zpochybňuje tradiční pojetí založené na tom, že zájmy dítěte lze řešit v rámci rodinné nebo ženské politiky. Potřeby rodičů ve skutečnosti mohou zastiňovat zájmy dětí; stejně tak by potřeby dětí neměly být vždy vnímány jako potřeby žen.

Nejdříve se podívejme na záležitost rodičovské péče o děti

Jenom málokdo by zpochybnil význam osobní péče poskytované milujícími rodiči během prvních měsíců života dítěte. Rozšířená a placená mateřská a rodičovská dovolená se musí stát součástí jakékoli politického balíčku, který respektuje práva dětí. Eurochild bojuje za minimální délku placené mateřské dovolené v trvání šesti měsíců, aby tím podpořil matky v kojení během prvního půlroku života dítěte. **Placená mateřská dovolená je také nezbytná pro správný nástup mužů po narození dítěte.**

Také podporujeme minimální rodičovskou dovolenou v délce šesti měsíců, kterou si mohou vzít jak ženy, tak muži až do 18. roku věku dítěte. Je třeba zpochybnit předpoklad, že péče o dítě je v první řadě ženskou záležitostí tím, že bude existovat nepřenosná a placená rodičovská dovolená pro muže.

Věřím, že pokud opravdu chceme dětem zajistit nejlepší možný start do života, musíme pokračovat dál, než se pouze zabývá otázkou dovolené a opatření pro finanční narovnání.

Existuje všeobecné povědomí, že rodiče ví nejlépe, co je pro děti dobré, a skutečnost, že jsou rodiči, dostačuje k tomu, že své dítě staví na první místo. Ve skutečnosti může sama rodina vytvářet rozdílné a dokonce i konfliktní zájmy. Rodičovství není něco, co nezbytně přichází přirozenou cestou. Věříme, že vlády mají odpovědnost za poskytování různých forem podpory a vzdělávání, které rodičům umožňují vytvořit pozitivní vztahy mezi nimi a dítětem, a dokáží zajistit, že rodiče převzou odpovědnost za optimalizaci vývoje potenciálů jejich dětí.

V roce 2006 přijala Rada Evropy Doporučení o pozitivním rodičovství, které uznává význam toho, aby děti vyrůstaly v pozitivním rodinném prostředí. Zdůrazňuje odpovědnost státu při poskytování správných podmínek zajištěním toho, že rodiče mají přístup k příslušným materiálním, psychologickým, sociálním a kulturním prostředkům. Pozitivní rodičovství je definováno jako:

„rodičovské chování založené na nejlepších zájmech dítěte, jež je výchovné, posilující, nenásilné, a poskytuje uznání a vedení včetně nastavení hranic pro umožnění úplného rozvoje dítěte“.

Pro Eurochild není prodloužené období dovolené až na tři roky po narození dítěte všelékem na podporu práv dětí. Další vzdalování rodičů z trhu práce může totiž působit proti jejich dětem, a to zejména

v případě dětí rodičů s nízkým vzděláním, pocházejících z migrantů, anebo rodičů na hraně sociálního vyloučení. Všeobecné vzdělávání dětí od útlého věku a pečovatelské služby společně s podporou a vzděláváním pro rodiče a politikami zaměstnanosti, které spojují práci a rodinný život, by tedy byly nejlepším způsobem pro zajištění toho, aby se všechny děti mohly rozvíjet ve svém celém potenciálu.

Služby od útlého dětství jsou investicí

Eurochild je tedy v rámci Evropské unie výrazným podpůrcem univerzálně dostupného a vysoce kvalitního vzdělávání a pečovatelských služeb od útlého dětství. Věříme, že všechny děti by měly mít přístup k předškolním službám od prvního roku věku s dodatečnou podporou pro děti z nízkopříjmových a znevýhodněných rodin. Věříme, že zatímco to představuje značnou vládní investici, dlouhodobé výhody pro společnost dalece přesahují náklady ve smyslu lepších výsledků dětí při vzdělávání, zdraví, občanské odpovědnosti a spoluúčasti a případně zaměstnatelnosti.

Uvádíme skutečný příklad. Průzkum ukazuje, že děti, které navštěvují alespoň dva roky předškolního vzdělávání, mají mnohem lepší výsledky ve škole a pokračují ve vyšší vzdělávání. To platí zejména pro děti ze sociálně deprivovaných rodin a oblastí.

Členské státy se ubírají různými cestami při financování a plnění stále rostoucí poptávky po službách péče o děti od útlého věku. Na jedné straně extrému je péče o děti ponechána v rukou soukromého sektoru, který se řídí poptávkou trhu. Jsme znepokojeni tím, že

takovýto druh poskytování zosťrí sociální nerovnosti, aniž by realizovat potenciální sociální výhody rané péče, neboť informovaní a zámožní rodiče vyhledávání pro své děti tu nejlepší možnou péči. A zacílení prostředků na určité geografické oblasti nebo společensko-ekonomické skupiny není nezbytně tou správnou odpovědí. Hodnocení programu Sure Start (Zaručený start) v Anglii naznačuje, že tento program dosahuje pouze na třetinu zamýšlených skupin.

Služby správně poskytované péče o dítě od útlého věku mohou hrát důležitou roli při podpoře občanství a demokratických postojů. Pomáhají uvádět děti do učení se společnému životu. Služby, které zahrnují diverzitu ve smyslu společensko-ekonomického pozadí dětí, znevýhodnění nebo etnickou diverzitu, mohou podporovat porozumění a prolomit tradiční sociální bariéry.

Při asistenci v poskytování vysoce kvalitních služeb musí být klíčovou prioritou vlády investice do vzdělávání personálu a kariérní rozvoj. V mnoha zemích stojí profesionálové péče o děti na dolních příčkách mzdového žebříčku a mají pouze malou záruku práce a omezené příležitosti kariérního postupu. I to může vysvětlovat téměř úplnou absenci mužů v této profesi. Potřebujeme pozvednout status této profese pomocí lepších akademických kvalifikací, platových tarifů a neustálého školení. To platí zejména v případech složité práce s rizikovými dětmi, kde investice do vysoce kvalitní péče v útlém věku a vzdělávání sklízí největší úspěchy.

Existuje ještě jedno jasně klíčové kritérium, které je třeba u služeb péče o děti v raném věku zvažovat, a to je poměr personál/děti. Zpráva Innocenti stanoví deset měřítek, které mohou pomáhat při vytváření sérií norem pro vysoce kvalitní péči. Evropská unie v tomto ohledu již svoji práci odvedla. V roce 1996 síť Evropské komise pro péči o děti přinesla návrhy na desetiletý akční program včetně 40 kvalitativních cílů ohledně služeb pro děti. Vyzýváme EU, aby tuto práci obnovila a zaměřila se na důležitou roli služeb při poskytování péče v raném dětství s ohledem na vzdělávání a blaho dětí.

Závěrem:

Debata o dětské péči byla příliš často omezována požadavky rodičů a trhu práce. V praxi musí být počátečním bodem diskuzí nejlepší zájem dětí. Existuje neustále se hromadící důkazy kritické důležitosti nejranějších let pro kognitivní, emocionální a sociální rozvoj dítěte. Kvalita vztahů, které dítě zažívá do třetího roku věku ve velké míře ovlivňuje jeho vlastní sebedůvěru a jeho schopnost důvěřovat a soucítit s ostatními. Péče dospělých nevalné úrovně, která nereaguje na potřeby dítěte, může naopak nenapravitelně poškodit sebeúctu a emoční inteligenci.

Raná léta nesmíme ponechat jenom tak. Propagace samotné rodičovské péče není odpovědí. Ve skutečnosti může takový přístup vyostřit stávající sociální nerovnosti. Potřebujeme zajistit, aby každé dítě mělo příležitost stát se čímkoli, čím se může stát. Věříme, že vlády musí investovat do univerzálních služeb péče o dítě v raném věku, spojených s dodatečnými službami a podporou pro rodiny ze

znevýhodněných prostředí. Je to nejlepší způsob, jak zajistit udržitelnou ekonomickou, sociální a politickou budoucnost pro Evropu.